הלכה · משנה תורה · מפרשים · אור שמח · ספר נשים

אור שמח על משנה תורה, הלכות סוטה

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור שמח על משנה תורה, הלכות סוטה

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-שמח-על-משנה-תורה-הלכות-סוטה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ו 5
הלכה ז 6
הלכה יב 8
פרק ב 8
הלכה ב 8
הלכה ג 13
הלכה יב 13
הלכה טז 14
פרק ג 15
הלכה ב 15
הלכה כג 16
פרק ד 18
הלכה ט 18
הלכה יד 18
הלכה יח 20

פרק א

הלכה א

הנה ודאי דעדי קנוי וסתירה אין צריך שיהיו אותן העדים עצמן כדמוכח מסוגיא דשבועות פ"ד דאמר אביי הכל מודים בעדי קנוי כו', דעדי קנוי ועדי סתירה יכולים להיות על כל חדא עדים אחרים וזה פשוט מכמה דוכתי, וא"כ קשה הא הוה חצי דבר, לא מבעי לר' עקיבא דסבר דבעדי חזקה הוי חצי דבר ודאי דבעי שאותן עדים שהעידו על הקנוי יהיו עדים גם על הסתירה, אלא אף לרבנן דסברי בחזקה דעל כל שנה סגי בעדים אחרים ג"כ הא פירש הרי"ף ז"ל, דמה"ט בשנים אומרים אחד בגבה ואחד בכריסה לא הוי עדות ובחזקה הוי עדות משום דעדותן מהני לחייבו בפירות, והכא לענין מה מהני עדותן של עדי קנוי לחוד, ועיין לח"מ מה שפלפל בכזה בהלכות עדות פרק כ"א הלכה ט' וכאן לא שייך מידי. בשלמא לשיטת תוספות שראו כל מה שיכולים לראות א"ש, אבל לשיטת הרי"ף קשה, בשלמא לר' אליעזר דאמר מקנא ע"פ שנים ומשקה עפ"י עצמו, אעפ"י שחסר הסתירה וא"כ הקנוי הוי חצי דבר, אפשר דאימת אמרינן חצי דבר, היינו שדבר הגומר לבוא לידי דבר שלם בעי עדות כמו בחזקה וכן לענין שתי שערות [דעל אחד אומר בגבה כו' פריך חצי עדות הוא, דאין עד אחד נאמן, אע"ג דאמר בקדושין ס"ו דבע"מ נאמן אפילו מכחישו דאמרינן שלח ואחוי, זהו דוקא לפוסלו מכהונה, לא לעשותו בר חיובא לדיני נפשות וצ"ב ואכמ"ל, ועיין מחנ"א הלכות עדות סימן ט"ז והבן] (נ"ב. ויותר נראה דבעד אחד אומר בעל מום הוא נאמן לפוסלו דשלח ואחוי וכיון דהוא אינו פושט בגדיו להראות שאין בו מום הוי כמודה שהוא בעל מום ואין הכחשתו כלום והא גדול הוא והוי כמודה להעד אבל עד אחד אומר שזו גדולה שיש בה סימני גדלות שתי שערות והיא אינה מחוה הרי אם שקר בפי העד וקטנה היא אטו כי אינה מבררת הכחשתה כלום ממשא אית בזה ואף באמירתה לית ממשא דקטנה היא ודו"ק. ועיי' חשן משפט סי' ל' באחרונים). אבל כיון דהסתירה יכולה להביא לידי שתיה אפילו ע"י קרוב וע"י עצמו, א"כ עדות הקנוי הוא דבר שלם, אבל לדידן דהקנוי והסתירה בעי עפ"י שנים, א"כ אם אין הקנוי והסתירה באותן עדים הוי חצי דבר, וזה דחוק לומר כיון דאם יראה אחר כך בעצמו הסתירה אסורה עליו אם היו עדי קנוי קודם לכן הוי דבר שלם, זה דחוק כיון דלהאמינו לעלמא לבוא לידי שתיה בעי שני עדים, א"כ חסר לעדותן להביא לידי שתיה עדים כשרים וא"כ עדותן לא הוי רק חצי דבר. ולפ"ז יש לומר דסוגיא דשבועות מיירי שקינא לה באופן המותר לה להתיחד, א"כ ע"י עדותן בקנוי אסורה להתיחד עם מי שקינא לה הימנו, וזה חדש, דאם קינא לה מאיש האסור להתיחד עמה

ובאופן האסור, בעי שאותן עדים שקינא בפניהם יהיו ג"כ עדי הסתירה:

ולכן מסתברא כמו שפרשתי במק"א בשיטת הרי"ף דהיכי שהדברים המה עצם החיוב כמו גניבה ומכירה בנפש, לרבנן סגי אף אם הוי חצי דבר, משא"כ בשתי שערות שיכול להיות גדול בלא שערות [כמו בסריס ובנים וכי"ב] רק שהסימנים הוי סימן ומופת שהיא גדולה, וכן חזקה דמה שאכל שלש שנים בשופי זה אותו נאמן שמכר לו השדה בשטר, בזה כיון שמעידים על חצי סימן א"כ לא הוי עדות כלל. ולכן בעי הרי"ף ליתן טעם בחזקה משום דמועיל עדותן על אכילת הפירות, אבל בדברים שהם עצם החיוב כמו בגניבה ומכירה בנפש לא בעי כלל שיועיל עדותן לשום דבר, כן הכא אין הקנוי עם הסתירה רק מופת ורגלים לדבר שזינתה לבד, דהרי כאן נעשה איסור ודאי ואפילו לאכול בתרומה בחדרי חדרים או להיות עם הבועל בח"ח שיודעים שניהם ששקר הדבר. בכ"ז עוברים בעשה דונטמאה, א"כ מהקנוי והסתירה נתהווה עצם איסור לכן מועיל לרבנן אף אם איכא עדים על קנוי לחוד ועל סתירה לחוד ודוק. והנה מדברי הירושלמי פ"ק דסוטה הלכה א' עדי קנוי שנמצאו זוממין לוקין כו' מוכח דעדי קנוי מיתזמי לחוד בלא עדי סתירה וחייבין מלקות. וכמו עדי בן גרושה וחלוצה יעו"ש, א"כ מכאן ראיה עצומה לפסק רבינו בהלכות עדות פכ"א הלכה ט' דעדי גניבה בנפש מיתזמי בלא עדי מכירה ונהרגין, ולא דמי למועד וחזקה דבעינן שיזומו כולם ומטעמים שפרשתי בחידושי למסכת ב"ב, ועיין אורים ותומים סימן ל"ח שתמה עליו ומכאן ראיה נכונה בס"ד, ועוד חזון למועד לעיין בזה ברצות השם ודוק:

הלכה ו

אמר לה לא תסתרי עם איש פלוני והיה קטן פחות מבן תשע שנים ויום אחד כו':

הנה רבנן בתוספות פירשו כל שאינו איש הוא פחות מי"ג שנה אתמעט מן השקאה, ופירשו דקנוי מיהא הוי לענין לאוסרה עליו וכמו אם הוא סומא או היא ארוסה וכי"ב דרק מהשקאה איתמעטו הא הקנוי מועיל שתיאסר עליו ע"י הסתירה ולבועל, והא דנקיט ע"י כל עריות מקנין חוץ מן הקטן על שתיה קאי יעו"ש ובחידושי הלכות. והנה מדכלל התנא קטן עם בהמה, ובבהמה אף אם זנתה לא נאסרה לבעלה, כן ה"ה בקטן, והוא ע"כ בפחות מבן ט' שאין ביאתו ביאה, מלבד זה מפורש במדרש וביותר בילקוט וכי נטמאת לרבות קטן יותר מבן ט' שנה ויום אחד שמקנאין על ידו ומשקין על ידו, וגדולה מזו שנינו בתוספתא, עם הכל היא נטמאת חוץ מקטן ובהמה, הוסיפה התוספתא להוציא מסברת רבנן בתוספות דלא קרינן בהו ונטמאה ואינן אסורים לבעל ולבועל ע"י שכיבתן ולפרושי טעמא דמתניתין קא אתי ודוק:

והנני לפרש כאן, מה דאמר בפרק ארוסה (דף כ"ו) אשת כהן פשיטא כו' קמ"ל אשת סריס כו' מבלעדי אישך כו' קמ"ל ויעוין בתוספות שהקשו דילמא אין ה"נ. וראיתי במדרש על קרא דאו איש אשר תעבור עליו רוח קנאה, או איש לרבות אשת סריס ואשת כהן ששותה, דאו לרבות, ובספרי, וכי נטמאת לרבות שלא כדרכה ויתן איש בך את שכבתו להביא הסריס, מבלעדי אישך להביא אשת הסריס. ולכאורה מתנגד לגמרא דילן דאמר מהו דתימא מבלעדי אישך אמר רחמנא וכו' למעט אשת סריס, אולם זה ניחא, דבריש פרשה כתיב, ושכב איש אותה שכבת זרע משמע למעט סריס שאין מקנין ע"י, וכן כי קאמר מבלעדי אישך מוכח, דבאופן זה ששכב עמה הבועל, כן יהיה הבעל בר שכיבה כזה. וא"כ אשת סריס אינה שותה, שכן הפירוש, ששכב אותך שכבת זרע מבלעדי הבעל, א"כ הבעל בר שכבת זרע, לזה אמר הספרי דבשבועה של הכהן לא נזכר ש"ז, רק את שכבתו והוא לרבות סריס דלאו בר זרע הוא, ותו כי אמר מבלעדי אישך באופן זה דרק בר שכיבה הוי ולא בר זרע, א"כ מרבי תו אף אשת סריס, וזה ברור, והא דמרבה המדרש מאו איש עיקרו לאשת כהן, וזה מעומק הפשט דכתיב והעמיד את האשה לפני ה' ועשה לה הכהן, משמע, שההעמדה הוא מעמידה בעצמו, וזה כהן שהוא תמיד לפני ה', אולם בריש הפרשה כתיב והביא האיש את אשתו אל הכהן כו' והעמיד הכהן את האשה לפני ה' מפני שבאשת ישראל מיירי ומיושב קושיית תוספות, ובאמת לא מצאנו אם כהן משקה ומשביע את אשתו בעצמו, ונראה דהבזוי והשבועה צ"ל בכהן אחר ודוק:

הלכה ז

בעל שמחל על קינויו קודם שתסתר קינויו מחול כו', אבל אם מחל אחר שתסתר אינו יכול למחול, גירשה ה"ז כמי שמחל:

ירושלמי פרק היה מביא הלכה ו' אמר ר' ינאי פשיטא שאדם מוחל על קנויו כו' אבל אם קינא לה ונסתרה וידע בה וגירשה והחזירה ונסתרה שתת ולא בדקו אותה המים טהורה היא, או מאחר שאין המים בודקין את האשה שהיא אסורה לביתה טמאה היא, ברור אצלי דצ"ל כך, אבל אם קינא לה ונסתרה וידע בה וגירשה והחזירה וקינא לה ונסתרה שתת ולא בדקו אותה המים כו', פירוש דהא פשיטא לירושלמי דאדם מוחל על קנויו אף לאחר סתירה וכמו דאיתא בסנהדרין, רק דאם גירושין הוה מחילה קא מבעי ליה, וע"ז אמר אם אמרינן דמאחר שלא בדקוה המים טהורה לבעלה, דהקנוי קמא הא נמחל ע"י הגירושין, או מאחר כו' פירוש דהגירושין לא הוי כמחילה ואסורה עליו ואין המים בודקין אותה, והיינו שכיון שהחזירה ובא עליה א"כ אסורה עליו מסיבת

קנוי הראשון שאין עליו בדיקה ע"י מים המאררים, כיון שבא עליה לאחר סתירה, ותו אין המים בודקין אותה על סתירה שאחר קנוי השני, כיון שתשאר באיסורה לבעלה מן הסתירה שקודם הגירושין וכמו דמטעם זה אלמנה לכה"ג אינה שותה עיין ריש פ' ארוסה בירושלמי, ואפשר דקאי בתרי צדדי דגירושין אינה כמחילה, רק דבעי היכי דבא עליה בעלה בדרך דאינה שותה אם קינא לה ונסתרה אח"כ אם בודקין אותה המים על הסתירה שמן הקנוי שאחד הביאה, ותו נבדקת גם על הביאה הראשונה מתורת גלגול, וזה רחוק, והעיקר כפירוש קמא וההגה"ה מוכרחת בס"ד ודוק:

ושיטת הירושלמי בפרק בן סורר ומורה הלכה ו' דאחר סתירה הוא יכול למחול רק משנמחקה המגילה אינו יכול למחול, וזה לשונו, א"ר יאשיה סח לי זעירא משום א"י כו' שאם בקשו למחול מוחלין כו' סוטה ולאו מתניתא היא שבעלה אינו רוצה להשקותה, סברין מימר עד שלא נכתבה המגילה אתא מימר ואפילו משנכתבה המגילה, והוא תמוה מאוד, דהא קתני ואלו אסורות לאכול בתרומה, ואם הוי מטעם מחילה הוי כמי שלא קינא לה כלל ומותרת לבעלה ומכש"כ בתרומה, ואם אינה רוצית לשתות ודאי דיכולה שלא לשתות ותשאר באיסורה כמבואר בסוטה, ומאי מחילה שייך אם לא לגבי היתר לבעל ותרומה ובאמת בסוטה נסמן התחלת המאמר על הך ואלו שותות ולא נוטלות כתובה כו', ונראה דאיהו דייק מהך דתנן ושבעלה בא עליה בדרך דבזה מודו בית הלל דגובה כתובה אע"ג דאינה שותה והוי ספק גמור דעשאתו התורה כודאי בעשה דנטמאה, ובמתו בעליהן עד שלא שתו סברי ב"ה דאינה גובה מספק, ולומר דהוי כהודה שלא נטמאה וקפידא דיליה עלילת דברים היא, דאם הוה מספקא ליה שמא נטמאה בסתירה כמו דהוי קפיד בקנויו ודאי לא הוי בעל אותה וכמו דאמר בירושלמי גיטין פרק הזורק הלכה ט' בית שמאי דאינון אמרין לא יגרש אדם את אשתו כו' ערות דבר, אינון דאמרין מזוהמת היא מלפניו ואינו חשוד עליה, וא"כ הוי כאילו הודה שלא נטמאה ולכן מחוייב ליתן לה כתובה ובכ"ז אין זה בגדר מחילה דלא מחיל לה קנויו, ומשום שעברה על פיו רצונו שתשתה ותבדק במי המרים, וזו הסברא היה נראה נכון, בכ"ז סובר הירושלמי דאע"ג דהבעל אינו חשוד, בכ"ז למיחשב מה שבא עליה להודאה לא מחשבינן. ובפרט כאן דהוא מספק אינה מזוהמת לפניו דמוסרין לו שני ת"ח לשמרו בדרך, לכן ע"כ הטעם כפרש"י שהבעל גרם לה שלא להשקותה משום דבא עליה [וכי"ב איתא בירושלמי דמש"ה ארוסה אינה נוטלת כתובה לב"ש, דהיא גרמה והכניסה עצמה לספק הזה] וצריך מובן הא היא ג"כ גרמה עצמה ששימשה עמו דכמו דאיהו אסור כן איהי אסורה אף ע"ג שיודעת ודאי שלא נטמאה דהתורה עשאה כודאי עד שתבדק דהרי

גם לבועל אסורה אע"ג דשניהם טוענין ברי, וכן בתרומת בית אביה ג"כ אסורה לאכול עיין משל"מ פ"ב הי"ב, וא"כ כיון דשניהם גרמו הדבר נשאר בספק כמו שהיה ואיך תוציא הכתובה מספק, ועיין כתובות נ"ב, גבי אם הוא נתן אצבע בין שיניה יעו"ש, ולכן סובר הירושלמי טעמא דיליה משום דאם הבעל רוצה למחול דמצי מחיל, א"כ אין האשה אשמה בדבר זה, דמנא יודעת שמא מחל לה, וכפי הנראה מגמרא דילן בסוטה דשלא בפניה ג"כ הוי מחילה ושמא מחל לה קנויו, ולכך האשם ממנו דכיון דהוא יודע דלא מחיל לה א"כ איך בא עליה ואיהו דגרים שלא להשקותה לכן נוטלת כתובה כמו באומר איני רוצה להשקותה, וא"כ מוכח ממשנתנו דלאחר סתירה ג"כ מצי מחיל ומשני דקמ"ל דאף משנכתבה המגילה ודוק. ולגמרא דילן דסברה בסוטה כ"ה דלאחר סתירה אינו יכול למחול מוכרח לומר טעמא משום הודאה או טעמא אוחרי, דאף אם שניהן גרמו בכ"ז איהו מחוייב לשלם כיון שמסופק בפרעון ואיהי אית לה שטרא וגם ידו היה במעל דבלאו ביאתו באיסור היה מבורר הדבר וא"כ איהו דאפסיד אנפשיה ודוק בכ"ז. ודברי הכסף משנה פ"ג ה"א באמרה איני שותה תלמיד טועה כתבם ולא יצאו מפיו הקדוש:

הלכה יב

אינו יכול להשקותה כו' אלא תאסר עליו לעולם כו':

הנה רבינו אזיל לטעמו דכתב לקמן בהלכה הסמוכה ואין אומרין ודאי שהוחזקה לזה וטמאה כו' הרי דמסתברא הואיל והוצרכה להשקאה על ידו וחזרה ונסתרה אחר הקנוי מסתברא שהיא טמאה, והגם דבבעל שני אמרה תורה דשותה, בכ"ז גבי אותו בעל מסתברא דהיא טמאה ודאי לכן אינה שותה והיא אסורה, אבל משיטת רש"י מוכח דמפרש דלר"י בבעל אחד חזינן דהוא קנטרן ומתכוין להקניטה, לדידיה מצינן לומר דבבעל אחד ומבועל אחד לא הוי קנוי כלל לאוסרה, ומתוך מדון זהו מתוך מריבה בעי בירושלמי אם הוי קנוי ורבינו כתב לקמן פ"ד דהוי קנוי יעו"ש, ולר' אליעזר דסבר דמשקה לה עפ"י עצמו יתכן טפי טעמא דרש"י ודוק היטב:

פרק ב

הלכה ב

ואלו הן הנשים שאינן ראויות לשתות כו' משיבואו עידי סתירה אחר עידי קינוי ויאסרו על בעליהן לעולם, וט"ו נשים הן ואלו הן ארוסה ושו"י, ובהלכה ג', פרט לארוסה ושו"י שאינה תחת אישה וכו' פרט לאשת קטן וכו':

הנה רבינו פסק בפ"ב מהלכות יבום וחליצה הלכה כ' היבמה שזינתה והיא זקוקה לא

נאסרה על יבמה אלא רצה חולץ רצה מיבם, ואיך כתב כאן דאסורה עליו לעולם. וזה היה מקום לדחות דסבר רבינו כשיטת המאירי בבית הבחירה ריש פרק ארוסה, דבכה"ג דמקנא לה בעל וקפיד אסורה ליבם, אך קשה טובא למה צריך למעט ארוסה ושו"י מקרא דתחת אישה תיפוק ליה דלא קדמה שכיבת בעל לבועל וכמו דפריך הגמרא ריש פרק ארוסה וביבמות (דף נ"ח), וצ"ל כמו דפירש הגמרא כגון שבא עליה ארוס בבית אביה, וכגון שבא עליה יבם בשוגג, דאף ע"ג דקונה אותה לדברים האמורים בפרשה, בכ"ז אינו קונה אותה ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה אם נפלה לו מן האירוסין כמו שפסק רבינו בהלכות תרומות פ"ח וא"כ קדמה שכיבת בעל לבועל ושפיר צריך קרא למעט בכה"ג דאינה שותה, ותו שפיר כתב רבינו דנאסרות על בעליהן, דייק בלשון קדשו, בעליהן, והיינו שכבר בעלו אותן, אף דזה קיצור מאד, ידוע דרך רבינו שסמך על מה שביאר כל אחד במקומו, וא"כ קשה, גדולה אשת הקטן מי משכחת אישות לקטן דנבעי קרא למעטו, ועוד דאיך אסורה על בעלה במה שזינתה תחתיו כשהיה קטן, כיון דלאו בר קדושין הוי וע"כ כדמפרש הגמרא פ"ק דקדושין (דף י"ט) בקטן שבא על יבמתו יעו"ש וכפי מה שפירש הרב המגיד בפ"ה מהלכות יבום הי"ח דמה"ת קונה אותה לכ"ד כמו דתניא בתוספתא בטעמא דביאת קטן מהני משום שאינה צריכה דעת וא"כ קשה דהא הוי כביאת שוגג ביבמה, ונכלל זה במה דכתב רבינו דשומרת יבם אתמעט מקרא ולמה לי למיכתב עוד מיעוט לאשת קטן וצע"ג:

אולם נראה דביאת קטן הוי כמו ביאת שוגג ואם נפלה יבמתו מן האירוסין שעדיין לא נשאת לאחיו, דאינה נעשית נשואה, הוי עדיין שו"י ואתמעט מתחת אישה, אבל כשנפלה מן הנשואין ובא עליה בשוגג דקנאה להיות כנשואה הוי אשתו גמורה וכי קנא לה ונסתרה שותה, ובקטן אף כה"ג שנפלה לו מן הנשואין ובא עליה דהוי כביאה בשוגג וקנה אותה לכל דבר, בכ"ז אינה שותה שאינו איש ואינה שותה ע"י בעודו קטן. ואע"ג דהגמרא אמר דלרב ממעט ר' יונתן אף דקנה אותה לכל דבר, היינו אם נימא דאף מן האירוסין הוי כנשואה וע"כ ממעט קרא, אבל לדידן שפיר איכא למימר כדכתיבנא דדוקא בנפלה מן האירוסין דאינה כאשתו בזה אמרינן דמיעטו קרא, אבל בנפלה לו מן הנשואין לא מיעטה קרא ולכן צריך לשו"י וקטן אם בא עליה אף שכבר ניסת לאחיו ודוק:

ומזה יהיה מוכח דשיטת רבינו כפי מה שכתבו התוספות בפרק הבא ע"י דהא דמפליג בין נפלה מן הנשואין לנפלה מן האירוסין, הוא בכל מילי ליורשה וליטמא לה ולהפרת נדריה ודלא כמו שכתבו תוס' בסוטה דדוקא גבי תרומה שייך לאיפלוגי משום דכבר אכלה, ופירוש דמן התורה אכלה בתרומה כשהיא ארוסה [ושומרת יבם לשיטת ר"ת] רק

דמדרבנן לא אכלה לכן היכי שאכלה תו אוכלת, ובאמת לפי שיטתם שם, קשה לי טובא, א"כ איך תלי לה כלל בפלוגתא דרב ושמואל, הא מצינו לומר דכו"ע סברי דהוי כנשואה רק בתרומה גזרו, וכמו דאמר שמואל בכתובות מסירתה לכל חוץ מתרומה, או דכו"ע כארוסה רק דסבר הואיל ואכלה אכלה דמה"ת אכלה שפיר ורבנן גזרו בה, ובכה"ג לא גזרו, וע"כ צ"ל לדידהו דהא דתלי הגמרא בפלוגתא דרב ושמואל היינו אליבא דלישנא קמא דפליגי מן האירוסין דלא אכלה בחיי בעל ואם לא הוי סבר רב דהוי כנשואה גמורה להפרת נדריה וליטמא לה, הוי סבר דלא מפלגינן לה מן ארוסה גמורה וע"כ דסבר דלכל מילי הואי כנשואה, ושמואל סבר דלכל מילי הואי כארוסה ודוקא מן האירוסין אינה אוכלת בתרומה, אבל מן הנשואין שכבר אכלה לא גזרו רבנן, אולם לשון הגמרא כי רבי רחמנא לאוקמי במקום בעל כו' אינו מורה על שיטתם, והעיקר כפי מה שפירשו ביבמות וכן הסכים הרא"ש אם כי לא הזכיר רבינו ז"ל רק לענין תרומה ועיין משל"מ הלכות יבום ריש פ"ב:

והנה בירושלמי פרק הבא ע"י איתא שם פלוגתא דר' יוחנן ושמואל לכל הדברים, היינו להפרת נדריה וליטמא לה וכי"ב, דר"י אמר קנה לכל הדברים ושמואל פליג, ובתר כן פליגי לענין תרומה דר"י אמר אוכלת ושמואל אמר אם היתה אוכלת בתרומה בחיי בעלה היינו שנפלה לו מן הנשואין אוכלת ואם לאו אינה אוכלת, וזה מורה כפי מה שפירשו בתוספות סוטה אע"ג דבכל הדברים לא קנה אותה כלל אף אם נפלה לו מן הנשואין, ולא הוי רק כארוסה, בכ"ז בתרומה הואיל וכבר אכלה אוכלת, והיינו דמה"ת אף ארוסה אוכלת בתרומה ורבנן גזרו משום סמפון או שמא תשקה כו' וכיון שכבר אכלה תו אף אם הוי כארוסה אוכלת, ובפרט לשיטת ר"ת דמה"ת אכלה אף שומרת יבם עיי"ש וזה נכון והש"ק נדחק בזה:

אולם יתכן לפרש הך דא"ר מתניא תמן מה פליגי בבא עליה עודה בבית אביה אבל אם בא עליה עודה בבית בעלה כו"ע מודים שקנה אותה בכל הדברים, דפירושו, דוקא שלא ניסת עדיין לאחיו רק היא עדיין בבית אביה, אבל אם בא עליה כשניסת לאחיו והיא בבית בעלה, בזה כו"ע מודו דקנה אותה לכל הדברים, דלאוקמי במקום בעל הוי כבעל ממש ולא לעודפו מבעל, א"כ הך דר' מתניא מפורש כשיטת הרא"ש והתוספות ביבמות, ואף כי המפרשים לא פירשו כן העיקר כמו שכתבתי ודוק:

והנה בתוספתא דמסכת סוטה על משנה דתני ר"י אומר אף להשקותה לכשיצא בעלה מבית האסורים ישקנה, איתא שם, שמא לכשישתפה כו' או לכשיגדל הקטן ישקנה, וחזינן דעל קנוי וסתירה בעודו קטן משקין אח"כ, ודלא כמו שכתב רבינו דבעינן אשר

תשטה אשה תחת אישה פרט לאשת קטן, דא"כ אפילו מסתירה איתמעטה דתשטה כתיב וזה קאי על סתירה אולם זה לק"מ, דאדרבא מפורש בגמרא דפרק הבא ע"י (דף נ"ח), אילימא דקני לה כשהיא ארוסה וקא משקה לה כשהיא ארוסה ארוסה בת משתייא היא כו' אלא דקני לה ואיסתתר כשהיא ארוסה וקא משקה לה כשהיא נשואה [כצ"ל] כו' והקשו שם בתוספות דהא קרא משמע שהסתירה כשהיא נשואה דטומאה תחת אישך כו' וי"ל כי היכי דמרבה כו' ה"נ נרבה סתירה יעו"ש, וא"כ גם מיעוט דאשת קטן דוקא על השתיה קפיד קרא. וליכא להקשות מתוספתא זו על שיטת התוספות ורא"ש דביאת קטן ביבמה אינה כלום, והוי כמו בא עליה כשהוא ישן וכיו"ב דליכא כוונת שכיבה, א"כ באשת קטן איך משכחת קנוי וסתירה, זה אינו, דילמא סבר כר' יאשיה דמרבה שומרת יבם לשתיה ואיירי בזקוקה לקטן וא"ת א"כ לא קדמה שכיבת בעל לבועל, אפשר או דסבר הך תנא דלא בעי שתקדים שכיבת בעל לבועל, או דסבר דביאת הבעל הראשון שמכחו הוא מיבם קדמה שכיבת בעל לבועל קרינא ביה וכמו שפלפלו בזה רש"י ותוספות (בדף נ"ח) ביבמות בד"ה דכוותיה יעו"ש, ובאמת הדא דפשיטא לגמרא דידן, איבעיא בירושלמי כפי מה שאבארו בס"ד:

וזה לשון הירושלמי ריש פרק ארוסה וישקנה גזירת הכתוב והביא האיש את אשתו אל הכהן, [פירוש דוקא אשתו ולא ארוסה ושו"י] ולא יקנא לה (ומשני) התורה אמרה וקנא את אשתו וקנא את אשתו, אפילו מקצת אשתו, [פירוש דכתיב שני פעמים וקנא את אשתו ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות אפילו ארוסה ושו"י]. ר' יודן בעי כמה דתימר תמן וקנא את אשתו וקנא את אשתו אפילו מקצת אשתו, ודכוותיה תחת אישך אפילו מקצת אישך [פירוש דכמו דרבי קרא לגבי קנוי ארוסה ושו"י, כן נרבי אפילו לענין סתירה אם בשעת סתירה היתה ארוסה ושו"י כגון שנסתרה בעודה ארוסה ושו"י, דכתיב תחת אישך שני פעמים ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ומרבה אף שזנתה תחת הארוס ויבם וזהו אפילו מקצת אישך] היך עבידא קינא לה עודה ארוסה וכנסה ונסתרה משקה אותה על קנויו [זה מילתא דפשיטא וכן פסק רבינו והיא ברייתא בבבלי] קינא לה עודה ארוסה ונסתרה וכנסה וידע בה תצא בכתובתה [כצ"ל] וכן הגיהו המפרשים, דהוי כמו בא עליה בעלה בדרך דתצא בכתובה כדתנן במשנה משום דאיהו גרם לה שלא תשתה, אבל כאן קשה הא בלא ביאתו ג"כ אינה שותה וא"כ לא גרם לה ולא מידי ואמאי אית לה כתובה. והנראה דט"ס נפל בירושלמי וצ"ל קינא לה עודה שו"י ונסתרה וכנסה וידע בה תצא בכתובה משום דאיהו גרים לה וכגון דבלאו דידיה היה כאן עוד אח אחד שהיה יכול ליבמה דאם הוי מיבמה ביאתו פקע זיקה של אחיו הראשון לגמרי

כמו שמבואר שיטת הירושלמי בכ"ד ומהם ביבמות פ"ק הלכה א' ר' יודן בעי קידש אחד מן השוק אחת מהן בא עליה היבם וחלץ לה פקעי ממנה קדושין כו' וכן בכמה דוכתי ולא הוי אפילו מקצת אשתו של המקנא וכקינא לה אחר דמי והיתה מותרת להיבם, דלא נאסרה בסתירה לחוד, והקנוי אגלאי למפרע דלא היתה אף מקצת אשתו והוי כמו קנוי של אחר, וא"כ כי בא עליה אותו יבם שקינא לה מעיקרא, א"כ איהו גרם לאוסרה, לכן יש לה כתובה, ואם לאו שלא ידע שנסתרה תצא שלא בכתובה דאיהי גרמה לה שהטעתו, קינא לה בעלה ומת ונפלה לפני היבם וכנסה ונסתרה משקה אותה ע"י קנויו לא קינא לה בעלה כו' שלא נפלה לו אלא מחמת אחיו הראשון והיינו כשיטתו ביבמות דאם לא ייבמה או חלץ לה פקע זיקתו למפרע וקנויו כמו של אחר, וזה נכון, ועיין היטב בתוספות ודוק. וא"כ בעיא דר' יודן כמו דאמרינן דקנוי אתרבאי דע"י קנוי דארוסה שותית אח"כ בהיותה נשואה, כמו כן אם ע"י קנוי וסתירה כשהיא ארוסה שותה אח"כ בהיותה נשואה, וכמו דפשיטא להגמרא דילן ביבמות וקדושין, ורבינו לא נקיט זה דאם כנסה היינו שנכנסה לחופה ולא בעלה סבר רבינו אין חופה לפסולות רק לפסול ולא לקנות וכמו שכתב הלח"מ פ"י מהלכות אישות, ותו הא בעי שתקדום שכיבת בעל לבועל, ולא משכחת רק בבא עליה בבית אביה ותו הוי אינו מנוקה מעון וכמו שפסק לקמן הלכה ח' ודוק:

ובאמת הך דמוקי רמי בר חמא ביבמות משכחת לה כגון שבא עליה ארוס בבית אביה, צ"ע לרבינו, דהא אכתי אינו מנוקה מעון כיון שמדברי סופרים הוא אסור, וזה זרות גדולה לומר, דהך דאמר במשנה שלא שטיתי ארוסה ושו"י הוא פירוש דקרא טרם שאסרו זה חכמים, ואולי אל זה כוון הראב"ד מש"כ הא דלא כהלכתא משמעתתא דריש ארוסה ושו"י, וט"ס קצת נפל בד"ק, וכוונתו למה שהקשינו, ובאמת היא קושיא עצומה וצריכה ביאור, ומה שלא הזכיר רבינו דין הירושלמי שעל קנוי דאחיו משקה היבם משום דהיכי שב"ד מקנין, אם בא ממדינת הים אין הבעל משקה, דבעינן וקינא והביא אותו שמקנא אותו מביא, ואם תאמר דהירושלמי סובר כיון שמכחו ייבמה הוא ממש כאותו האיש שקינא לה, א"כ הא דשקיל וטרי בריש פרק הארוסה גבי שומרת יבם דבעינן שתקדים שכיבת בעל לבועל, נימא דשכיבת המת שמכחו מיבמה הוי כמו שקדמה שכיבת בעל, וע"כ או דהירושלמי קאי אליבא דר' יוסי דסבר דהבעל משקה ע"י קנוי ב"ד (וכן נכון), או דפליג הירושלמי בזה ודוק, הארכנו בס"ד וקצרנו עוד במה שיש להעיר בזה:

הלכה ג

ונעלם מעיני אישה פרט לאשת סומא:

צע"ק אם הוא סומא באחת מעיניו אם משקין את אשתו, ולפלא על רבינו, דלקמן כתב ואפילו כפה אחת שנאמר כפיה, והכא מעיני כתיב ובעי שני עינים, ומירושלמי סוף פרק שני ונעלם מעיני כו' פרט לסומא כו' היא סומא מתניתא דר' יודן פוטרו מכל מצות האמורות בתורה, משמע דעל סומא שאין לו עינים כלל קאי דבו פוטר ר"י מכל מצות וצע"ק. וזה פשוט דכוונת ירושלמי על הא דפוטרו לר"י מכל עונשין שבתורה ולכך אין המים בודקין אותה, אבל על ל"ת ומכש"כ עריות ודאי מוזהר ופשוט:

הלכה יב

הנה באשת ישראל שנאנסה והבועל מזיד אי מיתסרא לבועל או לא, בזה האריך המשנה למלך, דמירושלמי מורה דאסור, ומבבלי (דף ט') בכתובות דמשני מפני מה לא אסרוה לדוד משום דאונס הואי מורה דמותרת לבועל והא דאמר ואב"א לא פליג ע"ז רק דדחוק לומר דשלא ברצונה בא דוד לאותו מעשה ובודאי לא אנסה ואם לא היתה מרוצית לא עשה לה מעשה יעו"ש. אמנם קצת ראיה מסנהדרין (דף מ"א) דאמר אשה חבירה דמקטלא בלא התראה כו' ומשני כשזינתה וחזרה וזינתה, ופריך א"כ לימרו לאוסרה אבועל באנו יעו"ש, וא"כ הוה להו להעיד רק שהבועל מזיד והיא שוגגת והוי מיתסרא ג"כ על הבועל, וע"כ דרק כשהיא מזידה, ומשום ביאת הבועל ראויה ליאסר על בעלה, מיתסרא אבועל:

אמנם יתכן דלמאן דסובר בפרק האשה רבה (דף צ"ד) דשכיבת אחותה או חמותה אוסרתה, והיינו אם בא איש על אחות אשתו נאסר אף באשתו אע"ג דבאשתו לא נעשה שום טומאה רק הואיל ונאסר מסיבת קדושיה באחותה ובא על אחותה לכן גם באשתו נאסר, מכש"כ באיש שבא על אשת רעהו באיסור שיהא נאסר בה, והוא על דרך שאמרו הוא ביקש דבר האסור לו לכן אף המותר לו נטלו מידו, ופוק חזי בקו"ח תמן דהדמיון הוא דבאישות הבעל האוסרה בקדושיו ליבעל לאחר והיא פרצה זה ונבעלה לאחר, נאסר בה הבעל שהוא הסיבה להאיסור והיא נאסרת לו, כן באשה בקדושיה היא האוסרת להבעל לישא את אחותה והוא פרץ זה ובעל אחותה, לכן נאסר על אשתו שהיא סיבת האיסור באחותה, נמצא דהואיל והוא עביד איסורא מה שהמניעה בה מצדה לכן נאסר אליה, כן הכא יתכן דכיון דהוא עביד בה איסורא מחמת שהיא אסורה לו, לכן נאסר אליה וזה יתכן, ולפ"ז הוי א"ש מה דאמר הגמרא ואב"א משום דגט כריתות כותב כו' לפרק אליבא דכ"ע מפני מה לא אסרו בת שבע לדוד ודוק, וצ"ב עוד:

הלכה טז

כל אשה שבאו שני עדים והעידו שזינתה עם זה כשהיתה תחת בעלה הראשון הר"ז תצא מזה כו' תצא בלא כתובה:

נפלאתי מאד, הא בחייבי לאוין קיי"ל אם הכיר בה יש לה כתובה כמו שפסק רבינו פרק כ"ד מהלכות אישות, וכאן באיסור סוטה לבועל הא הוי רק עשה דונטמאה, וחייבי עשה אף בלא הכיר בה יש להן כתובה כפסק רבינו שם ולא דמי לשניות דהוי דבר תורה וא"צ חיזוק, ובמאי גרע זה ממחזיר גרושתו משניסת וכי"ב, וטרחתי להבין דברי רבינו עד שמצאתי בספר עצי ארזים שהסב כוונת הלשון על הבעל ורצה להלום זה בשלחן ערוך. אמנם בלשון רבינו אין באפשרי לפרש כן, ורציתי לצדד קצת, דכאן מיירי ששניהם האיש והאשה אומרים שלא בא עליה אז והעדים מעידים שקר, וא"כ לענין לשהותה כופין אותן ב"ד לגרש משום דאיכא עדים, אבל לגבי ממון הנוגע להאשה אמרינן, דהא את אומרת דלא בא עליך תחת אישך הראשון והעדים מעידים שקר, ובאמת את ראויה לאישות, רק שב"ד אונסין אותו לגרש [ובכ"ז לא הוי גט מעושה, דכיון דאיכא עדים וב"ד מחוייבים לשמוע להם ועל פיהם יקום דבר, א"כ הוי מעושה כדין דכשר] א"כ אונס רחמנא חייביה לא אמרינן, ואעפ"י שגם את אנוסה בכ"ז משום שאין את ראויה השתא לאישות שבשעת הנשואין נשא אותך להיותך ראויה לאישות ואירע אונס אינו חייב לתת לך כתובה. אולם ז"א, דבשלהי נדרים בעי באשת כהן שנאנסה אם יש לה כתובה ופשיט דיש לה כתובה דנסתחפה שדהו, אך דא יש לדחות, דהר"ן פירש טעמא דמציא למימר ליה אנא הא קאימנא, וגברא הוא דנסתחפה שדהו שקדושת כהונתו גרמה לו, אבל באונס דעלמא שפיר מפטר מתשלומין, אך גם ז"א, דהא רבינו פסק בפרק כ"ה מה"א ה"ט דאם אירע לה חולי דרואה מחמת תשמיש אחר נשואיה נסתחפה שדהו ויוציא ויתן לה כתובה, אע"ג דאיהי לא מציא אמרה אנא הא קאימנא, וכן חזינן בכתובות ריש מכילתא גבי חלתה היא דמעלה לה מזונות מפני שנסתחפה שדהו ואע"ג דאיהו אמר אנא הא קאימנא. ומצאתי ת"ל במחנ"א שהעיר בדברי הר"ן, ותירץ דמיירי שנשבית כל העיר ודבריו דחוקים יעו"ש [ובאמת צע"ק על הר"ן שמפרש מפני שקדושת כהונתו גרמא ליה ואטו ברואה מ"ת פליג על רבינו וצריך ישוב] ובבה"ג הלכות שבועה באינו יכול לבועלה אף דאחרות מצי לבעול יש לה כתובה עיי"ש והב"י סימן קנ"ד הביאו בשם הא"ח עיי"ש, ואולי דוקא היכי שהחסרון בה אמרינן מזלו גרם משא"כ כאן, וכ"ז דחוק, כן זה הבל לומר דאיהו גרים דאין כל האצבעות וכו', וצ"ע. ועוד מה נעשה להך שכתב רבינו כ"מ שאמרנו, מוכח דאדלעיל קאי דבאו עדי כיעור קודם שנשאת להנטען עליה

אמאי אין לה כתובה. שוב ראיתי מש"כ בשו"ת הר"י בן מיגש סימן קכ"ט עיי"ש שמחלק בין שאסורה לכל ודוק. ועיין מחנ"א הלכות שכירות סימן ד':

ואם נמצא מקור מפורש לדברי רבינו, הו"א סברא דמאי שנא בסוטה לבועל גרע טפי דאין לה כתובה, וטעמא, דלפי מה שצדדו הפוסקים דצרת סוטה גם של בועל פטורה מן החליצה וא"כ משכחת ע"י נשואיה לבועל שיכשלו שני אנשים היינו צרתה ויבמה באיסור אשת אח דהוי דבר שיש בו כרת, לכן קנסוה רבנן שאין לה כל דבר וכמו שקנסו לשניות, וזה טעם נכון, אבל הוא נסתר מגמרא דיבמות (דף פ"ה) דאמר סוטה ודאי איכא בינייהו יעו"ש דיש לה כתובה דהוי ד"ת ודוק כי קצרתי:

פרק ג

הלכה ב

ומעשה אמנון ואחותו כו':

לא מצאתי זה, ופשטא דגמרא דאינו מזכיר רק הנך שהודו וקבלו שכר כמו יהודה וראובן וכיו"ב ודוק:

תמיה לי על סדר רבינו, מה שמרחיק המחיקה מן ההשקייה, ובירושלמי פ"ג ה"ב כו"ע מודו שהמחיקה סמוכה להשקיה, וכן מסתבר דשמא תחזור בה ע"י ניוול, ותו מה שמשביע ואומר לשון האמור בתורה ובאו המים המאררים האלה ואין כאן מים כלל זה תמהון גדול, ובירושלמי פ"א הלכה ה' קרייא אמר מקרין ואח"כ מבזין, מתניתא אמר מבזין ואח"כ מקרין, ונ"ל דהך מקרין ט"ס וצ"ל [מערבין], שבקרא כתיב ולקח מים קדושים וכו' ומן העפר כו' ונתן אל המים קודם הבזוי שפורעה, וזה שאמר דקרייא אמר מערבין הוא עירוב המים עם עפר המשכן בכלי חרס, וע"ז שפיר משני אלא מחמת עמידה ראשונה היה פורע את ראשה, דתיכף כשהעמידה היה פורע ראשה, ואח"כ עשה מים המרים ואמר קרא וביד הכהן יהיו מי המרים, וכיון שהמה בידו שפיר הוא משביעה ואומר מי המרים האלה, ודרך רבינו סתום מאד, פוק חזי בהלכה י"ד איך מפרש וביד הכהן יהיו מי המרים בעת הבזוי הוא מראה אותה לא בעת השבועה, שכל זה ודאי מצא באיזה מקום ולא ידענו איפוא אולם מה שפירשתי בירושלמי נראה נכון בס"ד, ועיין תוספות ריש פרק היה מביא, ולדברינו כבר רמי זה הירושלמי ומשני שפיר, ועיין די"ז ע"ב ד"ה קודם ודוק:

הלכה כג

באו עידי טומאה אחר ששתתה ה"ז תצא בלא כתובה ואסורה לבעלה כו' ועוד שמא בעלה אינו מנוקה מעון כו':

לפ"ז קשה א"כ מאי דייק רב ששת ממשנה דבאו עדים שהיא טמאה, דילמא לעולם המים בודקין אותה אע"ג דיש עדי טומאה במדה"י, והא דנאמנין משום דאמרינן שמא אינו מנוקה מעון, ולק"מ, חדא דמשמע ליה משנתנו בכל גוונא אע"ג דהבעל קינא לאשתו השנית שיש לו והשקה אותה ובדקוה המים, דחזינן דהבעל מנוקה מעון, דאם היה אינו מנוקה הלא גם לאשתו השניה לא היו בודקין [אף דמשמע לרש"י דוקא אשה זו שבא עליה אחר קנוי וסתירה אין נבדקת] ועוד דמשנתנו מיירי ע"כ דהבעל כהן והיא אוכלת בשבילו תרומה, וא"כ כיון דהבעל בעצמו יודע שלא בא לידי עון והני סהדי שקרי נינהו מותר להאכילה בתרומה בינו לבין עצמו, וכמו דאמרו בכריתות פרק אמרו לו אמר רב יוסף לא אמר ר"י אלא בינו לבין עצמו ולעצמו, דלדבר המבורר אליו הלא לא עשה התורה ספק כודאי ואיהו יודע שלא בא עליה, וז"ב, ועיין ע"ז בספר הישר לר"ת (דף ס"ז) פלפול גדול:

ולכאורה היכי ששתתה ולא בדקוה המים ובאו עדים והעידו שהיא טמאה מאחר, שזינתה עם אחר לא ממי שקינא לה ממנו, א"כ כי גירשה הבעל ראויה להיות אסורה לאיש שנסתרה עמו אחר הקנוי, דאין ראיה תו ממה שלא בדקוה המים שלא זינתה עם מי שנסתרה עמו, והא דלא בדקוה משום שהיו עדים וכמו שהוכיח המשל"מ לעיל פ"א הי"ד דכל שיש עדים אין בודקין אותה, והוי כמו אלמנה לכה"ג או ארוסה אע"ג דאינן ראוין לשתיה, בכ"ז הן אסורות לבועל ע"י קנוי וסתירה כדאמר הגמרא (דף כ"ה) אמר ר"י לא לאוסרן לבועל כבעל, וכן פסק רבינו פ"ב הי"ב או היתה מאלו הנשים שאינן ראוין לשתות כו' ה"ז אסורה על מי שנתייחדה עמו כו', והמשל"מ שכתב להיפוך איני מבין סברתו וזה חידוש לא שמענו. ואולי נראה דטעם דאסורה לבועל הוא משום שאסורה לבעל וכיון דאסורה לבעל לכן הוא אסור בה, והכא דאף אם זינתה עמו בכ"ז מצדו לא נאסרה לבעל, שהרי לא בדקוה המים והיתה טהורה לבעלה ובעלה היה מותר בה, תו לאו איהו האוסר לכן מותרת לו אע"ג דאין כאן ברור שלא זינתה עמו דהוי כמו שלא שתתה כלל וכלל דלא היו בודקין, מ"מ לאו איהו האוסר. אולם ז"א רק לשיטת תלמודן אבל לשיטת הירושלמי דהוא מזיד והיא שוגגת אסור בה הבועל, אע"ג דלא אסרה לבעל לא יתכן לכאורה. אמנם באמת ז"א, דכאן הוי מצד ספק דאין כאן ברור שזינתה עמו ושניהם טוענים ברי שלא זינתה עמו, ורק משום שהיא אסורה בעשה ונטמאה לבעל

לכן אסרה רחמנא לבועל, אבל אם מצדו היתה מותרת, רק משום שיש כאן עדי טומאה מאחר דלא אסרה על הבעל בכה"ג לא נאסרה גם על מי שנסתרה עמו, ולא דמיא לאלמנה לכה"ג דאיהו רמי עשה ונטמאה על הבעל ודוק. אולם לפ"ז בארוסה וכי"ב שאם קינא לה ונסתרה, ואח"כ באו עדים שנאנסה מאחר והיא אשת כהן אז יהיה מותר בה האיש שנסתרה עמו, כיון דלאו איהו גרים לה להאסר על הבעל דבלא"ה אסור בה משום טומאה ומשום זונה כמו דמסיק רבה בפרק הבא ע"י (דף נ"ז), וזה מוזר. סוף דבר לא ידענא מה דפשיטא ליה להמשל"מ ולא העיר כ"ז ודוק:

ואולי יתכן, דאף כי עדי טומאה איכא מאחר אין המים בודקין את האשה אבל את הבועל בודקין דעליו אין עדים, שהעדים מעידים שנטמאה מאיש אחר, וא"כ בכה"ג שבאו עדים שהיא טמאה מאיש אחר, אם אמת היה שזינתה עם אותו איש שנסתרה אתו אחר הקנוי היו המים בודקין אותו, ומדלא בדקוהו ודאי דלא זינתה עמו ומותרת להנשא לאותו איש, וזה נכון. אולם עיקר הוכחתו של המשל"מ, דאם יש עדים על טומאה אחרת אין המים בודקין אף אם היא טמאה מסתירה זו ואין על טומאה זו שנטמאה מזה עדים, והוא, מדמקשה הגמרא מהא דתנן ואלו שמנחותיהן נשרפות שבאו עדים שהיא טמאה וא"א אין המים בודקין אותה, תגלי מלתא למפרע דכי קדיש מעיקרא בטעות קדיש, ואם תאמר שהמים בודקין אותה על הטומאה של זה שנסתרה שפיר קדשה. לכאורה אינו מוכרח, דבשלמא למאן דפליג על רב ששת אף בכה"ג דאיכא עדים במדה"י, מ"מ המים פועלים לטהר אשה לבעלה, דבודקין אותה אף מטומאה אחרת, אבל לרב ששת דעל הטומאה שיש עליה עדות אין המים בודקין אותה. והנה בירושלמי אמר טעמא דנשים האסורות לקיימן אין המים בודקין אותן אמר ריב"ב כלום המים באין להתירה איש לאשתו, וזו כיון שכנסה אומרים לו הוצא, וכן איתא בבבלי ומדרשות, ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה ימחק שמי על המים, וכאן שאף אם שתתה והיה תועלת בבדיקתה לידע מזה אם נטמאה, בכ"ז בכה"ג ידעינן רצון התורה דאין תועלת בקרבנה ושתיתה דבכל גווני אף אם נאמר דהמים יבדקו אותה לא תהיה טהורה לבעלה וא"כ הוה קדושת המנחה מעיקרא בטעות. אולם זה מוזר כיון דבכה"ג דהיא טמאה מטומאה אחרת אין רצון התורה שימחק שם הקודש על המים, א"כ קרבן זה אינו בא כדין ובודאי דאינו בודק כלל כיון שבא שלא כדין, וכמו אם ישקה אלמנה לכה"ג והוא לא ידע בודאי אין המים בודקין וכמוש"כ המשל"מ:

ומזה הונח לנו מה שנתקשה המשל"מ מנ"ל להגמרא דהיכי דאיכא עדי טומאה מאחר אין המים בודקין אותה גם לטומאה זו, ולפ"ז א"ש, כיון שאין בכח המים להתיר אותה

לבעלה אם היא לא נטמאה מאותו שנסתרה ואפילו אם לא יבדקו אותה תו הוי שתיה שלא כדין, וכמו אלמנה לכה"ג שלא הכיר בה שכיון שהשתיה שלא כדין ודאי אין המים בודקין, וה"נ כיון דעל טומאה זו שיש עדים לא יוכיחו המים ולא יבררו, א"כ הוי שתיה שלא כדין ואין בהמים ולא כלום ודוק. אולם מה שהכריח ממה שישב קושית המהרי"ט דאמאי חוזרת ושותה, הא המים בודקין אותה להבא, דחיישינן דילמא איכא עדים על טומאה ששתה בפעם ראשון, ולכן עכשיו שנסתרה עוד חוזר ומשקה אותה, ולפ"ז מוכח דאע"ג דיש עדי טומאה ראשונה בכ"ז חוזרים ובודקין אם תשתה פעם שנית וליכא עדים בסתירה זו שעליה שותית, זה אינו, דמשכחת שהיו עדים בפעם ראשון ולכן הוי השתיה שלא כדין ולא בדקו גם להבא, רק דאח"כ מתו והשתא שישקה אותה א"כ אין בה עדים. אולם לפ"ז נסתר שוב מה שכתבתי לעיל דהמים יבדקו לבועל כיון דאותה אינן מתירין, א"כ אינן באין כדין ואיך יבדקו הבועל, והוי כמו ששתתה מי מערה דאין המים בודקין אותו אלא לכשתשתה היא כדין ונסתר מש"כ לעיל, וא"כ אם שתתה ובאו עדים שהיא טמאה מאחר קודם קנוי, דנמצא דהמים לא ביררו כלל, תו צריכה להיות אסורה לאותו האיש שנסתרה עמו אחר הקנוי אע"ג דשתתה וצ"ע לדינא, ועיין מש"כ בהלכות טוען פ"ב בקושית המהרי"ט:

פרק ד

הלכה ט

ואם כתבה ישראל או כהן קטן פסולה שנאמר וכתב הכהן:

הא דפסול בישראל הוא ספרי ומדרש, והא דפסול בקטן הוא ודאי משום דפוסק דבעינן לשמה ואם כתבה שלא לשמה פסולה ובקטן הוי ככותב סתמא, וכמו דתנן בירושלמי הביאוהו תוס' חולין י"ג תוד"ה ותיבעי ליה דבגט כיון דלא נגמר בכתיבה ענין הכריתות הוי רק מחשבה ולא מוכיח מעשה על מחשבתו והוי סתמא ופסול, ורבינו לטעמו דפירש בפ"ג דגרושין דתורף הגט אם כתבו חשו"ק אעפ"י שאחרים עומדים ע"ג פסולים דאינם לשמה, ודלא כמו שפירשו רבנן בתוספות שם, והביאן ההמ"ג דבאחרים עומדים ע"ג כשרים לכתוב התורף ודוק:

הלכה יד

הקריב את מנחתה ואח"כ השקה כשרה וכו':

להבין דברי רבינו נקדים מה שכתבתי בחידושי לגמרא דף ו' על הברייתא נטמאת מנחתה כו' קדש הקומץ וכו' קרב הקומץ ולא הספיק לאכול שירים עד שמת הוא או

עד שמתה היא הרי היא ככל המנחות ותאכל שעל הספק באה מתחלה כיפרה ספיקה והלכה לה. וז"ל, דע דיש שני מיני קרבנות הבאים על הספק, האחד למשל אשם תלוי שאם נודע לו שחטא הרי חייב חטאת, רק שהואיל ונזדמן ספק עבירה לידו מחוייב להביא ע"ז קרבן להגן עליו והוא קרבן בפני עצמו, אבל חטאת עוף הבא על הספק, הרי אינה נאכלת ואינה קרבן רק על אופן שילדה אך שהתורה גילתה דמביאין חולין בעזרה מספק (עיין נזיר כ"ט והבן) ולכך בחטאת העוף שלאחר שמצה דמה נודע שלא ילדה נשרפת מה"ת ובאשם תלוי הבשר יאכל, אבל אשם ודאי דינו כחטאת העוף, וא"כ איפוא נראה בסוטה שעל אופן הספק חייבה התורה להביא קרבן ואופן הקרבן הוא לברר העון שהמים יבדקו אותה, א"כ נראה שמה שכתבו תוספות דאם באו עדים שהיא טמאה לאחר הקרבת קרבן דנאכלת, הוא דוקא באופן שאין הלכה כרב ששת, ואילו לא באו עדים רק אח"כ היו המים בודקים א"כ שפיר הוה קרבן מעליא ושפיר נאכל דקרב מכבר, אבל לרב ששת דבאופן זה לא היו המים בודקין אף אם באו אח"ז הרבה, א"כ בכה"ג אין אופן הבאת הקרבן כלל ובודאי לשריפה אזיל ופשוט. ומה שהקשו תוספות בד"ה דכי קדיש מעיקרא מאשם תלוי, דלכאורה תמוה לפ"ז, דאשם תלוי אם הידיעה בא אח"כ הוי קרבן מעליא, וא"כ אינו רק בגדר מקרה שנודע לו קודם, אבל הכא שיש עדים לרב ששת, בכה"ג לא הוה קרבן כלל, י"ל כוונתם להך דהוזמו עדיו בכריתות, דגם שם ברור אם הוזמו אחר הקרבת הדם נשרף כמו אשם ודאי, דכיון דהוזמו חזינא דלא נכנס מעולם בגדר ספק עבירה ודוק, וביתר דברי התוספות שם בארתי בחידושי קחנו משם:

ולפ"ז דברי רבינו תמוהין מאד שכתב שכל אלו אם אירע אחד מאלו אחר שקרב הקומץ אין השירים נאכלין, וצ"ע שזהו היפוך הברייתא שהובא בגמרא דילן, ולומר שט"ס נפל בדברי רבינו וצ"ל השירים נאכלין כמו שהגיהו מפרשי הירושלמי. תמוה, דרבינו פוסק כרב ששת, וא"כ בודאי בבאו עדים שנטמאה אינן נאכלין השירים כמו שבארנו. ואולי יתכן דרבינו מיירי אם עדיין לא שתתה ולא היו המים בודקין אותה דבדיעבד כשר בהקריב ואח"כ השקה, ולפ"ז מדוייק דברי רבינו, דאיירי בשלא שתתה עדיין כמו דחשיב או שאמר בעלה איני רוצה להשקותה, ולכך אם הקריב קומץ שלה אין השירים נאכלין כיון דעדיין לא שתתה, והא דנקיט בבלי וירושלמי בכל הנך דנאכלין השירים הוא דוקא אם שתתה קודם ואח"כ הקריב, דנמצא שכבר נתברר המין דקרבן גמור הוא כמו אשם תלוי שנזרק דמו. אך אכתי צ"ע על השמטת רבינו דינא דגמרא בהשקה ואח"כ הקריב וצ"ע:

וסעד לזה שהעליתי בדעת רבינו מהא דאמר הגמרא בדף כ' על הא דתנן אינה מספקת

לשתות עד שפניה מוריקות מני ר"ש היא דאמר מקריב מנחתה ואח"כ משקה דכמה דלא קרבה מנחתה לא בדקי לה מיא, וצע"ק דא"כ רישא דתני נמחקה המגילה ואמרה טמאה אני כו' מנחתה מתפזרת על בית הדשן דלא כרבי שמעון, דאין לומר דבשהשקה ואח"כ הקריב דכשר לר"ש, ואירע שנמחקה המגילה קודם ההקרבה, דא"כ אף כי אמרה איני שותה ולא טמאה אני ג"כ אין משקין אותה בע"כ דאימחוק שלא כדין כדפרש"י לעיל י"ט בד"ה והשקה בתרא כו' ואמאי תני ואמרה טמאה אני אף אם אמרה איני שותה אין משקין אותה בע"כ, ומוכרח מזה דמיירי לר"ש דכבר קרב קומץ ואפ"ה כ"ז שלא נאכלו השירים קודם ההשקאה ואמרה טמאה אני השירים נתפזרין על בית הדשן וכפסק רבינו שאין השירים נאכלין וכפי מה שבארתי, כיון דהואי קודם שתיה ודוק היטב בכ"ז:

הלכה יח

מצות חכמים על בני ישראל לקנאות לנשיהן וכו':

בשו"ת חמדת שלמה חלק או"ח סימן ט"ז האריך באחד שעבר עבירה עם אשת איש מי מחוייב להגיד להבעל לאפרושי מאיסורא, דהנוב"י העלה דמחוייב להגיד לו שמא יאמין לו כשני עדים. וע"ז תמה הא בשו"ע סימן קע"ח יש שלש דעות אם יכול הבעל להאמין בזה"ז דאיכא חרם דר"ג, ואם כופין את הבעל להיות עמה, וא"כ אף כי מאמין אינו נאמן לאוסרה עליו ומאי יהיה התועלת אם יאמר לבעל שזנה עמה. ונראה לי, דלפי טעם שהביא רבינו נסים, דמשו"ה באומרת טמאה אני התירו לה חכמים להיות משמשתו והא שויא אנפשה חתיכה דאיסורא, משום דאפקעינהו רבנן לקדושין מיניה והואי פנויה ונפקע איסור סוטה, א"כ אם נדמה לזה הטעם שעכשיו בזמן דאיכא חדר"ג נאמר דחכמים אפקיעו לקדושין אף אם מאמין לדברי העד, אם מצד מה, מטעם דכל המקדש על דעתא דרבנן מקדש, ובכה"ג שתזנה ותהיה באופן, שלתקנת הדור כדי שלא יתנו עיניהן להפקיע, הן בזמן הש"ס עליה, ובזמן הזה עליו, יתירו חכמים להיות משמש עמה, וזה אין בכח חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה, ומה"ת הא שויא אנפשייהו חתיכה דאיסורא וצריך לזה להפקיע הקדושין, על דעתא דרבנן מקדש והם ציוו להפקיע וקדשה על מנת זה, אבל כל זמן שלא נשמע משום אדם שזינתה הלא הבעל שוגג באיסור סוטה כל זמן שהוא עמה, שעל דעת זה שאין צריך לעקור דברי תורה לא הפקיעו חכמים, נמצא אם יספר להבעל ויודיעו אם יאמינו, אף שמן הדין לא יהיה נאמן מכל מקום יציל אותו מאיסור סוטה שהוא עמה כעת בשוגג בלא הפקעת הקדושין. נמצא לפי שיטה זו צריך להגיד לו אולי יאמינו ודוק. ובכל מקום דקיי"ל אפקיעו רבנן לקדושייהו כמו בתנאי בגט, צריך לומר דאם מת ותייבם והיבם שלח לה גט על מנת אם

לא באתי ונאנס ולא בא דחכמים הפקיעו לקדושי אחיו דהוי כמו שהתנה אחיו שאם תתייבם ויהיה באופן שיגרשנה אחיו על תנאי ויאנס בקיומו יתבטלו הקדושין. ולכאורה לפי גאוני קדמאי, דאם לאחר מותו תעבור התנאי אין הגט בטל וה"נ אין הקדושין בטלין כיון שהתנאי לאחר מותו וזה הקשה לי אחד. אמנם זה אינו, דכמו דהוא מקדש על דעת חכמים כן היא מתקדשת על תנאי שירצו חכמים דאין האשה מתקדשת אלא לדעתה והיא עודנה בחיים והדבר נוגע אליה ודאי דמתנה האשה ע"מ זה וכיון שכן נפקעין הקדושין ע"י חכמים מצדה ודוק היטב: